

Stockholm den 4 mars 2025

R-2025/0349

Till Klimat- och näringslivsdepartementet

KN2025/00327

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 11 februari 2025 beretts tillfälle att yttra sig över promemorian Ett utvidgat näringsförbud på grund av brott (Ds 2024:35).

Synpunkter

En utökad personkrets

Advokatsamfundet har förståelse för de intressen som ligger bakom lagförslagen i promemorian och anser att det är mycket viktigt att samhället bekämpar och motverkar organiserad och systematisk brottslighet. I detta ingår att förhindra personer som grovt åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet att kunna fortsätta bedriva sådan verksamhet. Advokatsamfundet välkomnar därför lagstiftningsåtgärder som syftar till att ge reglerna om näringsförbud ett bättre genomslag.

Advokatsamfundet motsätter sig dock att personkretsen som ska kunna meddelas näringsförbud utökas till att omfatta även personer som inte bedrev eller ens hade anknytning till näringsverksamhet vid brottstillfället.

I tidigare lagförarbeten har framhållits att reglerna om näringsförbud bygger på den grundläggande inställningen att näringsförbud är en mycket ingripande sanktion som ska tillgripas endast mot personer som uppträtt på ett kvalificerat illojalt sätt. Det har

också framhållits att näringsförbud är förbehållet personer som på något sätt allvarligt har missbrukat näringsfriheten.¹

Den nu föreslagna regleringen innebär ett skifte i förhållande till dessa utgångspunkter. Näringsförbud föreslås nu kunna meddelas även för brott som inte har någon koppling till näringsverksamhet överhuvudtaget. Advokatsamfundet ställer sig skeptiskt till ett sådant skifte och ifrågasätter om det är motiverat med långtgående inskränkningar i näringsfriheten mot en person som inte i något avseende missbrukat denna frihet. Såsom framhålls i den remitterade promemorian utgör en sådan person genom sin företagsverksamhet inte nödvändigtvis ett hot mot näringslivet.²

Advokatsamfundet ställer sig vidare skeptiskt till den föreslagna avgränsningen av personkretsen. Näringsförbud är som sagt en mycket ingripande sanktion, som ska tillgripas endast mot personer som uppträtt på ett kvalificerat illojalt sätt. Det framstår därför som angeläget med en precis och rättssäker avgränsning. Det ifrågasätts om så är fallet i den nu föreslagna lagstiftningen.

Enligt förslaget finns det ingen avgränsning till särskilda brott eller till brott med visst straffvärde. Näringsförbud skulle exempelvis kunna meddelas mot en person som aldrig har bedrivit näringsverksamhet, som döms för brott som helt saknar koppling till näringsverksamhet och som endast har böter i straffskalan, så länge detta brott har begåtts ett flertal gånger (och därmed anses ha utövats systematiskt). Givet de långtgående inskränkningar i den grundlagsskyddade näringsfriheten som ett näringsförbud innebär för den enskilde ifrågasätts om en sådan reglering är motiverad.

En förlängd förbudstid

Nuvarande reglering, som medger en maximal förbudstid om tio år, har utformats för att hindra oseriösa företagare från att driva näringsverksamhet, men för att samtidigt inte göra det omöjligt för den som meddelas näringsförbud att efter förbudstidens utgång kunna återuppta näringsverksamhet. Advokatsamfundet anser att de överväganden som ligger bakom nuvarande förbudstid alltjämt har fog för sig och att det saknas skäl att förlänga den maximala förbudstiden till 15 år.

¹ Se prop. 1985/86:126, s. 129 och betänkandet Ett renodlat näringsförbud (SOU 1995:1), s. 115.

² Se Ds 2024:35, s. 49.

Som huvudsakligt skäl för att förlänga förbudstiden framhålls i promemorian att det under det senaste dryga årtiondet har genomförts ett stort antal straffskärpningar samt att det nu föreslås ett införande av fler förbudsgrundande brott med stränga straffskalor. Därför framstår enligt utredningen en anpassning av den högsta förbudstiden som motiverad.

Det är i och för sig riktigt att det i närtid har skett ett stort antal straffskärpningar. Straffskalorna för de allvarligaste ekonomiska brotten, såsom grov oredlighet mot borgenärer, grovt penningtvättbrott, grovt bokföringsbrott och grovt skattebrott, har dock alltså i dag ett maximistraff om sex års fängelse.

När det gäller de nya förbudsgrundande brott som föreslås så inkluderar dessa brott med livstid i straffskalan, såsom mord, människorov och grov mordbrand. För att uppnå en sådan anpassning av förbudstiderna som åsyftas skulle det därmed krävas att näringsförbud, likt livstidsstraffet, kan meddelas på obestämd tid. En sådan förändring har av naturliga skäl inte föreslagits.

Advokatsamfundets uppfattning är att det med dagens maximala förbudstid om tio år är möjligt att beakta särskilt grova fall. En längre förbudstid än så riskerar att i alltför hög utsträckning omöjliggöra ett återupptagande av näringsverksamhet efter förbudstiden.

Personlig inställelse genom ljud- och bildöverföring

Advokatsamfundet har ingen erinran mot förslaget om att Kronofogden ska kunna besluta att den som har näringsförbud, eller tillfälligt näringsförbud, ska inställa sig personligen för samtal genom ljud- och bildöverföring.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander